

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ivs Ecclesiasticvm

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

Articulus I. De Juris Nomine & generali Divisione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

DISSERTATIO PROOEMIALIS
IN
CANONICAS
INSTITUTIONES, SIVE
JUS ECCLESIASTICUM
UNIVERSUM.

Estigiis Doctorum, atque exemplo inhæreo Jurisconsulti
*l. 1. §. 1. ff. de Orig. Jur. & ne propositæ tractationis mate-
riam illotis, ut ille ait, manibus aggrediar, Canonicas In-
stitutiones ordior à Canonum, & cujus isti nobileior por-
tio sunt, ipsius Juris Origine Progressuque: ab ejus Natura,*

*Varietate, Authoritate: &c, quod l. 1. pr. ff. de Justitia & Jure Ulpianus
monet, ab ipsa nominis Derivatione.*

ARTICULUS. I.

De Juris Nomine & ge-
nerali Divisione.

SUMMARIUM.

1. Origo vocabuli Juris.	3. II. Locus Judicii;
2. Quò denotatur I. id quod justum est;	4. III. Moralis facultas aliquid agendi
omittendi &c.
	5. Quò sensu Jus aliud Proprietatis &
aliud Jurisdictionis:
	6. Et illud in Re vel ad Rem,
	7. Vel ex utroque Mixtum est.
	8. IV. Ars vel scientia Juris.
	9. V. Lex vel Canon.

A

10. Pro

10. Pro lege sumptum Jus aliud Publicum & aliud Privatum:
 11. Aliud Naturale est & aliud Positivum:
 12. Quod variè subdividitur à TT. modernis.

I. **N**on eadem omnium, sed variæ Doctorum Opiniones sunt de vocabuli Juris Etymologia; fuere enim, qui id parùm scitè cum Connao *Lib. 1. Comment. Jur. Civil. Cap. 2. n. 4.* à dictione *Juxta*, vel à verbo *Juvo* derivarent; quòd adversus vim atque injuriam præsidio sit. Non meliùs per Metathesin id à nomine *Vis* deducit Alciatus *Lib. 1. Parerg. cap. 29.* quid enim magis contrarium Juri, aut legibus inimicum est, quàm vis? *l. Factum 155. ff. de Regul. Jur. & can. Christianis 11. q. 1.* Verisimiliùs vel per derivationem Grammaticalem à *Jussu* seu *Jubendo*, quò sensu jura sive leges à Priscis *Jussa* dicebantur, Festo teste: vel per Apocopen à *Justo*, ut Isidorus *can. Jus generale 2. dist. 1. relatus*: vel, ut Ulpianus *l. 1. pr. ff. de J. & I.* existimavit, per *Juridicam* & à causa finali desumptam notationem ab ipsa *Justitia* appellationem accepit, & cum Celso Jurisconsulto esse dicitur *Ars equi & boni pr. cit.* Utraque hæc nominis origo licet placeat præ aliis, & prior sive à *Jubendi* verbo *Jussivo* petita maximè congruat propositæ ejus acceptioni: à vero tamen fortassis non procul aberraret, si quis cum Gregor. Lopez *Animadvers. cap. 1. n. 5.* Juris vocabulum accenseret primitivis, aliunde non deductis: & à *Justitia* *Jussuque* id dici assereret, non per etymologiam, sed per Allpensionem duntaxat, ad eum ferè modum, quò *militem* à *Militia*, à *Malo*, à *Multitudine*, à *Mille* nominari ait Ulpianus *l. 1. §. 1. ff. de Testamento milit.*

Non minùs, quàm derivationes, variæ Juris sunt significationes; aliquando enim, juxta nominis etymon Isidoro probatum *can. cit.* denotat idem, quod justum est; vel quod rationis naturalis dictamini Divinæque & Humanæ legi, omnis rectæ operationis humanæ Regulis, consentaneum: vel quòd, sicut æquitas dicitur, id quod suum aut debitum est, cuique tribuat in sensu definitionis *Justitiæ* à laudato ICTO traditæ *l. Justitia 10. ff. de J. & J.* Hoc sensu S. Augustinus jus vocat, quod justum est in Psalm. 145. ad finem, & quod Jure fit, justè fieri ait *l. 9. Civitat. c. 21.*

Aliquando accipitur pro loco, in quo jus redditur, suumque aut debitum litigantibus per sententiam adjudicatur, *l. Jus 11. V. Alia ff. de J. & J. & Rubr. cum l. Voluit 4. §. 1. ff. de Interrogat. in jure fac.* Qua significatione in *ius iro*, *vocari*, *duci*, *comparere ac sibi in jure dicimur*, & Cicero ait, *Ego te in jure conspicio*, *Orat. pro Murena.*

Aliquando denotat moralem facultatem seu potestatem aliquid agendi vel omitendi, vel alterum ad aliquid dandum, faciendum, vel omitendum obligandi; quòd id naturâ vel lege sit permissum. Quò sensu quis suum jus *conferre vel transferre in alterum*, *l. Nemo 54. hæres in omne jus defuncti succedere l. Hæreditas 67. ff. de R. J. & J. de de partium jure cognoscere ac pronuntiare dicitur l. Jus cit. in fine.* Eòdem sensu *ledere jus alienum & nostro uti dicimur l. Nullus 55. ff. de R. J. & J.* & cum eò utimur, *injuriam non facere videmur*, *c. Cum Ecclesia 31. de Elec. & l. Injuriarum 13. §. 1. ff. de Injuriis.* Pro hujus modi facultate acceptum Jus aliud Proprietatis est & aliud Jurisdictionis.

Jus Proprietatis est potestas, seu facultas voluntate, verè vel interpretativè sua,

fua, & in ſuum commodum alterum obligandi ad aliquid præſtandum vel omit- tendum, ut ſunt dominium rerum corporalium, quaſi dominium incorporalium, jus utendi, fruendi, decimandi, jus eundi, agendi ambulandi per fundum &c. *Interpretativè*, inquam, ſua voluntate; propter infantes, amentes, pupillos, prodigos & ſimiles, voluntatis actum verè non habentes, vel illam habentes al- ligatam aut pendentem ex voluntate ali- ena v.g. tutoris, curatoris, patris, &c. quorum poteſtati tutelæ vel curatelæ ſunt ſubjecti; tales enim voluntate, non verè, ſed interpretativè tantùm ſua, ad dandum faciendum vel omitendum alios obligare cenſentur ſecundùm vo- luntatem tutoris, curatoris, patris; ut, quæ verè ac phyſicè iſtorum eſt, juris interpretatione & moraliter infantis, pupilli, filij &c. voluntas reputetur. Jurisdictionis jus eſt poteſtas publica voluntate ſua, in totius communitatis, aut etiam privatorum bonum alterum obligandi ad aliquid faciendum vel om- mittendum: cujuſmodi Jurisdictionale jus non ſolùm Papa, Imperator & alij Principes ac Magiſtratus, ſuperiorem in ſpiritualibus vel ſaltem in tempo- ralibus non recognoſcentes: ſed Prælati quoque, Principes ac magiſtratus inferio- res, & quicumque cum ordinaria vel delega- ta poteſtate conſtituti iudices habent.

6. Jus proprietatis celeberrima parti- tione à TT. pariter & ICTi aliud in Re aliud ad Rem eſſe dicitur. In Re ſive Jus Reale eſt, quod immediatè reſpicit rem; ut ad quemcunque ea deveniat, ſem- per tranſeat cum hoc onere, ut eam, ſive jus quod in ea habet, quis perſequi poſſit; cujuſmodi in prædio vel equo habet is, cui illud vel iſte à domino venditus ac tra- ditus eſt; in beneficio Eccleſiaſtico, qui in eo canonicè eſt inſtitutus; in fundo ali-

eno, qui eo utendi fruendi, per eum ce- undi, agendi, ambulandi, vel pignoris jus in eo habet &c. Unde huiusmodi jus in hære dicitur rei, fundatque Actio- nem Realem, ut eſt *Rei vindicatio*: uti & *Confefſoria Negatoria, Publiciana, Re- ſciſſoria, Pauliana, ſerviiana* & quaſi ſer- viana Actiones, §. 1. *Inſtit. de Actio- nibus* & l. *Actionum* 25. pr. V. *In re ff. de O. & A.* Ad Rem ſive Personale jus eſt, quod immediatè reſpicit perſonam, ex con- tractu vel quaſi contractu, ex delicto vel quaſi delicto obligatam, §. 1. *cit. V. Nam- que* cujuſmodi jus emptor, ante rei ſi- bi venditæ traditionem, electus ad præ- laturam & præſentatus ad beneficium Ec- cleſiaſticum ante confirmationem vel in- ſtitutionem, creditor ex mutuo, damnum vel injuriam paſſus &c. habent. Ex hoc jure deſcendunt Actiones Personales, ſi- ve immediatè & proximè tendentes in perſonam nobis obligatam, §. *In per- ſonam* 3. *Inſtit. de Actio. & pr. cit. V. In perſonam*, ubi harum Actionum ac- curatam non minùs quàm latam explica- tionem Interpp. dabunt.

7. Præter jus mere Reale & mere Personale permulti & magni nominis ICI agnoſcunt jus Mixtum, de utroque illo aliquid participans: quale jus ha- bet Titius, qui ſervum ſuum fugitivum apud Cajum, hominem aliquem detin- entem, latere non ex vano ſuſpicatur; cùm jus, quod habet, immediatè rem & perſonam reſpiciat: & neque mere Re- ale ſit; quòd Titius non habeat *Rei Vindi- cationem*, quâ hominem à Caio deten- tum tanquam ſuum ſibi adjudicari pe- tere; ſed ad ejus tantùm exhibitionem agere immediatè poſſit: neque etiam mere Personale; quia contra huiusmodi juris naturam, jus quod Titius ha- bet, etiam reſpicit rem ſive ſervum, qui ut res conſideratur, & perſonam quam- cunque.

cunque, ad quam servus pervenit, sequitur; & propterea fundat Actionem *Ad exhibendum*, quæ neque mere Realis neque mere personalis, sed Mixta est; cum aliquid participet de utraque. Hujusmodi actiones Mixtæ etiam sunt, quæ dicuntur *Familia heriscunde*, *Communi dividundo* & *Finium regundorum*: quæ propterea Actiones *Personales in rem scriptæ* nuncupantur: & distinguuntur ab Actionibus mere Personalibus; quia hæc quidem *Ad rem*, non etiam *In rem* sunt. Ita cum ICT's à Zœsio in §. 1. cit. n. 5. & 53. relatis Haunoldus. Tom 1. de J. & J. tract. 2. n. 67.

8. Aliquando & frequenti usu Juris nomine venit ars sive scientia Jurium, id est, Legum & Canonum. Quò modò sumptum Jus *Ars æqui & boni* ab Ulpiano l. 1. pr. ff. de J. & J. & ab Imperatore Jurisprudentia, *divinarum atque humanarum rerum notitia, justæ atque injustæ scientiæ* nuncupatur, §. 1. Instit. Rubr. cit. Eòdem sensu, qui scientiæ huic comparandæ operam dant *Juris studiosi*, & *Juris consulti* vel *periti* ac *Doctores* vocantur, qui eam callent: ii vero, qui in Academiis & studiorum Universitatibus eandem docent, insuper *Juris Professorum* & *Antecessorum*, ex ff. Proæmio & l. Tanta 2. §. 9. C. de Vet. jure enucl. de prompta appellatione honorantur.

9. Demum aliquando Juris nomen significat Legem vel Canonem, sive Regulam justæ. Quò modò id accipitur, cum aliquid *liquidum* & *exploratum* vel *dubii juris*, vel *huic esse consentaneum* dicitur: cum *Jus* opponitur *Facto*, & quæstio, error & ignorantia alia *Juris*, alia *Facti* vocatur *Rubr. & text. ff. & C. de Ignorant. Jur. & Facti*: uti & cum Jus in Naturale Gentium & Civile partiuntur Ulpianus & ipse etiam Justinianus l. 1. §. 2. ff. & §. fin. Instit. de J. & J. pr. & §. 1. & 2. Instit. de

Jure Nat. Gent. & Civili. Eòdem sensu Commentariis suis Doctores, & Scholasticis exercitationibus Civilis & Canonici, Publici & Feudalis Juris interpretationem tradere Professores: studiosi verò excipere dicuntur, Molina *Tract. 1. de J. & J. disp. 2. à n. 1.* Suarez de LL. lib. 1. c. 2. n. 1. & 6. & Pirrhing in *Decretal. Proæm. à n. 2.*

Postremò hoc & nobis propositò modò, sive pro lege sumpti Juris complures, in decursu declarandæ, & generales duæ sunt divisiones.

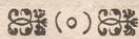
Una in Jus Publicum & Privatum, prodita l. 1. §. 2. ff. & §. fin. Instit. de J. & J. Publicum est, quod principaliter & immediatè statum & gubernationem ipsius Reipublicæ spectat & cit. l. 1. §. 2.

V. Publicum consistere dicitur in *Sacris & Sacerdotibus*, in *Magistratibus*; sive quod de Religione, de sacris prophanisque Magistratibus; de Ludis alisque exercitationibus Literariis Militaribus &c. de Pace & Bello; de Fœderibus, Induciis, Legationibus, & universim de omnibus, quæ publicam totius communitatis Ecclesiasticæ vel Sæcularis utilitatem immediatè spectant. Privatum autem immediatè ac principaliter respicit privatam utilitatem civium singulorum, ut quò de pupillis, minoribus, mulieribus, Ecclesiis; ut in demnes ferventur &c. de successione, contractibus, judiciis &c. agitur. *Principaliter* inquam, & *immediatè*; quantumvis enim Leges & Jura omnia pro publica utilitate condita sint, *can. Erit autem lex 2. dist. 4.* & quod publicè est utile, etiam privatim proficit: & contrà, quod concernit singulos, in universos redundet; cum locupletes, bonosque cives habere, Reipublicæ: & hanc bene constitutam esse, civium intersit, l. *Unica* §. 14. C. de *Caduc. roll.* in executione tamen quædam principaliter & primò in utilitatem ipsius Reipublicæ, & consequenter in singulos seu pri-

ſeu privatos cives dimanant : alià primò referuntur ad bonum & utilitatem privatorum, & ab his per quandam conſequentiam in ipſam Rempubicam redundant, Hunnius in *Trentl. Vol. 1. diſp. 1. theſ. 3. in fine* Hermes *Faſcicul. Jur Publ. cap. 1. n. 3.* & Manzius *ad §. fin. Inſtit. de J. & J. à n. 6.*

11. Altera in Naturale & Poſitivum, tradita ab Ariſtotele 5. *Ethic. cap. 7.* Quam Philoſophi diſiſionem Molina *Tract. 1. de J. & J. diſp. 3. n. 4. & 5.* Leſſius *Lib. 2. de I. & I. cap. 2. n. 9.* aliique TT. moderni & ex RR. ICT^{is} non pauci amplectuntur : eiusque membrum poſterius, ſive Jus Poſitivum ulterius in Divinum & Humanum : & hoc rurſum in Jus Gentium Civile & Canonicum partiuntur, utique magis artiſicioſè, quàm Ulpianus *l. 1. §. 2. ff. & ipſe Juſtinianus §. fin. Inſtit. de I. & I.* Quibus locis uterque Jus trifariam partiti ſunt in Naturale Gentium & Civile. Sed eà partitione plus juſtò priſcis Romanorum Juris Conſultis & conditoribus, Canonicò & Novæ Legis Divinò Jure antiquioribus, Vetùſque penitus ignorantibus, aut id cum Humano confundentibus tribuère : & contra juſtæ Diſiſionis præcepta non omne, etiam Privatum, jus ſunt complexi; cùm, ſicut Canonicas ſanctiones per multas, ſic Divinas, ſaltem Veteris Teſtamenti, leges non paucas, triplici illò diſiſionis membrò non comprehenſas, ad privatum Jus pertinere, ex Levitico ſit exploratum.

Quare, poſteriori hac Legum Civiliſium Interpretibus relictà, Diſiſionis Ariſtotelicæ & Theologicarum Subdiſiſionum membra, iiſque diſtinctorum Jurium ſingulorum originem, naturam, vimque imus explicatum.

ARTICULUS. II.

De Jure Naturali.

SUMMARIUM.

- 13. Veterum, hoc Jus etiam brutis adſtruentium,
- 14. Et RR. DD. illud his negantium Vera Opinio,
- 15. Solidà Ratione,
- 16. Etique objectorum ſolutione ſtabilita.
- 17. Jus Naturale brutis ſolum abuſivè : Homini verè ac propriè tribuitur :
- 18. Eſtque ipſum illi à Natura inſtitum Lumen ſeu dictamen Rationis.
- 19. Naturalis Juris Generalia præcepta,
- 20. In Decalogo & Evangelio explicata.
- 21. Naturali Jure actus quidam ſolummodo prohibiti :
- 22. Alii inſuper irritati ſunt ;
- 23. Propter defectum principii valoris ſubſtantialis,
- 24. Vel inſiſſeca malitia perpetuitatem.

Jus Naturale in brutis etiam animalibus cum VV. ICT^{is} non paucis agnovère Guilielm Parif. *p. 1. de Univerſ. p. 3. c. 3.* Gregor. Lopez *Animadverſ. p. 3. cap. 8.* Albert. Gentil. *3. lect. 1.* Lorient. *de Juris Arte Tract. 10. axiom. 3.* & alii, decepti ab Ulpiano *l. 1. §. 3. ff. de I. & I.* & hunc ſecuto Juſtiniano, *pr. Inſtit. de Jure Nat. Gent. & Civil.* ubi uterque Jus Naturale, inquit, eſt, quod natura omnia animalia docuit; nam jus iſtud non humano generi proprium : ſed omnium animalium, quæ in calo; quæ in terra,

A ;

terra,